

แนะนำ...วิทยาศาสตร์ที่ซ่อนในพิพิธภัณฑ์ "จำทวี"

นำเสนอเมื่อ : 17 ส.ค. 2552

พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี แหล่งความรู้ที่รวบรวมจากความสนใจส่วนตัวของเจ้าหน้าที่และต้องการเผยแพร่แก่สาธารณะ

☐	
<p>คลิกที่ภาพเพื่อดูขนาดใหญ่ขึ้น</p> <p>☐</p> <p>"อรัญไฟ" ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ประยุกต์ใช้เตาไฟบนเรือนไม้โดยการใช้ถ่านอัดความร้อนลงกระเบื้องดิน และป้องกันอาหารจากมลพิษด้วยกระดาษขมิ้นและขมิ้นขาว</p>	<p>ที่ที่อาจไม่ลงใจเท่า "สมิทโซเนียน" ไม่มีวีแววที่จะเป็นแหล่งความรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใดๆ มากไปกว่าแหล่งรวบรวม "ของเก่าๆ" แต่ถ้านักพิพิธภัณฑศึกษาจะเห็นภูมิปัญญาที่แฝงไปอยู่หลังการทางวิทยาศาสตร์ของ ปุยา- ดายุกที่ซ่อนอยู่ในของใช้และวิถีความเป็นอยู่แบบพื้นบ้านของคนไทยในอดีตที่ "พิพิธภัณฑจันทวี"</p>
<p>☐</p> <p>ภาพเจ้าหน้าที่ช่างหล่อพระพุทธรูป ซึ่งติดอยู่ข้างผนังพิพิธภัณฑ์</p>	<p>หลายคนเคยไปเยี่ยมเยียน หลายคนเคยได้ยินชื่อ "พิพิธภัณฑพื้นบ้าน จันทวี" แหล่งรวบรวมนิทรรศการ และความรู้เกี่ยวกับความเป็นอยู่ของคนไทยในอดีตซึ่ง ตั้งอยู่ใน จ.พิษณุโลก แต่อีกหลายคนก็ยังไม่รู้จักพิพิธภัณฑแห่งนี้เลย และนี่มาเป็นประสบการณ์ที่ดีสำหรับทีมข่าววิทยาศาสตร์ ASTV-ผู้จัดการออนไลน์ ที่ได้ไปเยือนพิพิธภัณฑแห่งนี้ พร้อมๆ กับเหล่าช่างที่และนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ของสถาบันสำนักเรียนท่าโพธิ์ ภาควิชาศิลปกรรม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร</p>
<p>☐</p> <p>กล่องตาแมวซึ่งได้รับความสนใจจากนักฟิสิกส์และผู้เข้าชมอย่างมาก</p>	<p>ที่พิพิธภัณฑที่มีส่วนจัดแสดงหลายส่วน ทั้งห้องแสดงภาพซึ่งแสดงภาพในอดีตของชาวพิษณุโลก อาคารแสดงจัดแสดงนิทรรศการซึ่งรวบรวมของใช้และวัตถุแสดงวิถีความเป็นอยู่ของชาวภาคเหนือตอนล่าง และอาคารนิทรรศการชาวจีน ซึ่งทีมข่าววิทยาศาสตร์ได้เข้าไปในอาคารจัดแสดง ซึ่งยกเรือน้อยๆ และเครื่องใช้ที่ดูแสนธรรมดาแต่แฝงภูมิปัญญาในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติมาจัดแสดง ซึ่งเมื่อฉายด้วยกาลเวลาก็อืดออดแล้ว สิ่งเหล่านี้ยิ่งเรื่องคุณค่ามากขึ้นทุกวัน</p>
<p>☐</p> <p>"ส้ม" อุปกรณ์จับสัตว์น้ำซึ่งอาศัยการคาดเดาตำแหน่งของปลาที่ว่ายอยู่ในน้ำ โดยอาศัยตาแมวซึ่งใช้แสงแบบลึกลับส่องสว่าง แต่มีหลักการวางจะใช้แสงในช่วงกลางวันแต่จัดตั้งปลาจะหลบแดดอยู่ในบริเวณร่มๆ</p>	<p>"เครื่องมือจับสัตว์น้ำ" เป็นส่วนหนึ่งของภูมิปัญญาของคนรุ่นก่อน ที่รู้จักสังเกตพฤติกรรมสัตว์น้ำเป็นประโยชน์ในการออกแบบเครื่องมือ</p>
<p>☐</p> <p>อุปกรณ์จับแมลง เมื่อแมลงพองขนาดจะถอยหลังไม่ได้ เพราะขาติดกับช่องไม้ได้ แต่ขาของมันจะไม่สามารถออกมาจากช่องไม้ได้ แต่ขาของมันจะไม่ขยับเขยื้อนเพื่อกินเป็นอาหารเนื่องจากเนื้อเหนียว ไม่อร่อย</p>	<p>"กล่องตาแมว" เป็นเครื่องมือสำหรับจับหนูเพื่อนำมาประกอบอาหาร รุปางของกล่องที่ดูเรียบง่าย แต่กลับมีกลไกอันแสนชาญฉลาดในการดักจับหนู ลักษณะเป็นกล่องสี่เหลี่ยมผืนผ้า ด้านหน้ามีรู 2 ช่องสำหรับดักหนูขนาดไม่เล็กและไม่ได้เกินไป มองแล้วคล้ายดวงตาตุ่มหนึ่ง</p>
<p>☐</p> <p>ตาเต็ง สำหรับตั้งน้ำหนัก ซึ่งมีค่าเปรียบเทียบกับคนสติไม่เต็มใจไม่เต็มแข็ง</p>	<p>ภายในกล่องยังแบ่งออกเป็น 4 ช่อง ซึ่ง 2 ช่องด้านหน้ามีกลไกไม่ประกบ ส่วน 2 ช่องด้านหลังสำหรับจับหนูที่ติดกับ เมื่อหนูวิ่งเข้าไปในกล่องเพื่อเข้าไปกินอาหารที่ล่อไว้ น้ำหนักของหนูจะทำให้ไม้กระดกเอียง และฝ่าไม้กลบๆ จะกลิ้งไปปิดช่องที่หนูส่วนนั้นวิ่งเข้าไป ซึ่งพฤติกรรมของหนูจะไม่วิ่งถอยหลังแต่วิ่งไปข้างหน้าแล้ววิ่งถอยกลับโดยอัตโนมัติ และกลไกนี้ก็จะทำงานสลับซ้าย-ขวา ตามจำนวนหนูที่วิ่งเข้าไปติดกับ ทำให้สามารถจับหนูได้หลายตัวด้วยกล่องใบเดียว</p>
<p>☐</p> <p>"กระโต" ซึ่งต่างจากบันไดตรงที่กระโตสามารถยกขึ้นบนเรือนได้ แต่บันไดจะติดอยู่ถาวร และลานชายของกระโตจะสั้นกว่าบันไดธรรมดา เพื่อให้เวลาแบกน้ำสดดูมดมาขายไม่โดนกระโตจนหกและห่อหุ้ม</p>	<p>พฤติกรรมของสิ่งที่มีแม่เมืองจันทวีจะได้อีกอาหารในมือ นำไปใส่อุปกรณ์จับสัตว์น้ำที่ทำขึ้นจากมะพร้าวลูกเดียว ที่ติดหัวมีของพอสื่อสำหรับให้สิ่งล่อเข้าไปได้ จากนั้นนายพรานจะนำไปปล่อยโดยใส่อาหารไว้ข้างใน ซึ่งนิยมใช้ขมิ้น เมื่อเจ้าจอบเอามือลงเข้าไปก็จะทำมือไว้แน่นตามสัญชาตญาณ จึงติดกับนายพราน</p>
<p>☐</p> <p>อาวุธโบราณ</p>	<p>อุปกรณ์จับแมลงเป็นอีกเครื่องมือที่แสดงถึง การช่างสังเกตต่อพฤติกรรมสัตว์ แต่อุปกรณ์ดังกล่าวไม่ได้มีไว้เพื่อจับแมลงไปเป็นอาหาร หากแต่บรรพบุรุษของเราใช้เพื่อจับแมลงสำหรับล่อให้แมลงเข้าไปติดกับเพื่อถอน ขนมันไปใช้ประโยชน์ ทั้งเป็นยารักษาโรค เครื่องประดับและนำไปผสมเป็นยาพิษรักษาโรค และเนื่องจากเนื้อเหนียวจึงไม่นิยมนำไปกิน ลักษณะเครื่องมือจะเป็นไม้เสี้ยนเมื่อแมลงเข้าไปติดกับจะพองจนตามสัญชาตญาณ</p>
<p>☐</p>	<p>ภายในอาคารนิทรรศการยังจัดแสดง "ครวไฟ" ตัวอย่างครวไฟสมัยก่อนซึ่งใช้ประโยชน์จากเตาที่เรียกว่า "เตาสามเสา" เป็นเตาที่มีเสา 3 ก้อน บันขึ้นจากดินเหนียวเคลือบด้วยดินขาวบางกระเบื้องดินที่ช่วยให้อุณหภูมิของเตาสูงจากไฟในเตา ภายในครวไฟไม่มีตุ้มหรือตุ้มกับขาของไฟในวิถีชีวิตคนรุ่นใหม่ ใช้ "กะลาทุบ" เป็นเครื่องมือกักอาหาร โดยจะเจาะรูกะลาเพื่อใส่ของแล้วแช่น้ำไม่ให้มีรูรั่ว จากนั้นเติมน้ำในกะลา แล้วนำอาหารไปแขวนกับตะขอที่มีกะลาทุบติด</p>
<p>☐</p>	<p>"เรือน้อยไฟหลังคลอเคล็ด" เป็นเรือนที่ปลูกขึ้นจากไม้ไผ่ทั้งหมด ทั้งนี้เพื่อให้ง่ายต่อการรื้อถอนสำหรับพื้นที่ไปใช้ประโยชน์อื่นไป เรือนน้อยไฟจะมีกองไฟอยู่กลางเรือน เมื่อผู้หญิงที่เพิ่งคลอดบุตรได้รับความร้อนจากกองไฟจากทำไหมตุ้มลูกชาย เร็วขึ้น ภายในเรือนยังมีกระปุกเกลือที่เพิ่งคลอดบุตรโยนใส่กองไฟ เมื่อเกลือร้อนถึงระดับหนึ่งจะแตกกระเด็นมาถูกตัวแม่ที่อาจเปลือยจนหลับไป ทำให้ผู้หญิงที่เพิ่งคลอดดีใจด้วยเสมอ</p>
<p>☐</p>	<p>ขณะที่เด็กก็เติบโตที่เพิ่งคลอดตามความเชื่อโบราณ ถือว่ายังจิตวิญญาณยังไม่เกิดบนโลกจนกว่าจะ "ตกฟาก" นั่นคือการนำศีรษะของเด็กไปกระทบกับฟากของเรือน ซึ่งอธิบายตามหลักการคือวิธีทำให้เด็กสำรอกน้ำคร่ำออกมา เช่นเดียวกับการตกบนเด็กแรกเกิดในปัจจุบัน ส่วนรักษาของเด็กจะฝังไว้ใต้เรือน โดยมีไม้หนามวางกั้นไว้ โบราณว่าเพื่อปกป้องกระสุนปืน แต่อธิบายตามหลักการคือวางลวดลวดของรังเด็กจะตั้งโหมมา-แมวไปคุ้มกัน จึงต้องวางไม้หนามกั้นไว้</p>
<p>☐</p>	<p>ยังมีของใช้ทรงคุณค่าอีกมากในพิพิธภัณฑ์ของเจ้าลิ้มเอกทัฬหี บูรณเขตต์ อดีตข้าราชการทหารและช่างปั้นพระพุทธรูปซึ่งเก็บรวบรวมมาของเครื่องใช้ พื้นบ้านมาเป็นเวลานานนับปี ด้วยความชอบส่วนตัว และเผื่อแผ่ให้คนอื่น ๆ ได้รวมรับรู้งานภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทย ที่รู้จักประดิษฐ์เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมและความ เป็นอยู่ เป็นวิถีชีวิตที่เปลี่ยนหายไปจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมไทยในปัจจุบัน</p>
<p>☐</p>	<p>พิพิธภัณฑ์แห่งนี้เป็นส่วนเล็กๆ ในสังคมที่ย้ำเตือนวิถีชีวิตของบรรพบุรุษที่คนไทยอย่างมากมายและมองอยู่ด้วยความเชื่อเท่านั้น แต่ยังมีควมรู้ มีหลักการที่อธิบายได้ทุกความเป็นไป เพียงแต่ถูกหลงลืมจนหายไป จะมองเห็นและรู้คุณค่าหรือไม่</p>